

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XXII. Neapolitana litterarum Cambii. De regressu competente contra scribentem litteras cambii ob illas non impletas à mandatario, An & quando cesset ob protestationem non factam in tempore, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

eos, quibus littera dirigantur in partibus appreciationem monetae in eis contentam esse injustam taxationem, atque ad rationem 13. pro centenario 7. pro sequentibus annis esse excessivam, neque uniformiter taxari potuisse & exequi contra Bullam fel. rec. Pii V. ac per liquidationem interesse servanda esse requisita Paul de Castr. alias sapè à Rota in similibus sequuti. Et ex parte dictorum filiorum replicabatur instrumenta esse licita, quia in cambiis intervenit realis solutio, transmissio litterarum Cambii eorum correspondens; ac intentio & credulitas, quod pecunia illis in Hispania solvi deberet, & promissio solvendi interesse est in casu non solutionis prævia iudicis taxatione, & post moram in qua sunt per idem instrumentum debitores absq. litterarum presentatione & protestatione de non facta solutione, aut alia interpellatione, & diligentia constituti, appreciationemque monetae in contractu conventam esse justam, quia talis pro tempore fuit usus & valor, quin appreciatione monetae attenditur, & dictam taxationem ad 13. pro primo anno, & 7. pro sequenti nedum esse justam ac debitam, sed potius in eo debitores relevari, & mercatores gravari, quia cum ipsis mercatoribus deberetur interesse lucri cessantis, certum est, quod si juxta debitoris obligationem pecunie soluta fuissent in Hispania tempore debito, & Romam transmissa, multiplex quam ad rationem 13. pro centenario tam pro primo quam sequentibus annis lucrati fuissent, ideoque dicta taxatio pro primo anno fit in eos, quod ad minimum lucrari potuissent. Pro aliis vero annis habetur potius ratio contra jus ipsorum mercatorum damni emergentis, quam lucri cessantis sibi debiti, dum enim ex mora & culpa debitoris non possunt efficere suas pecunias coguntur, ut alii quas præ manibus habent negotiis supplere valeant, pecunias alienas ad cambium alio modo accipere, pro quibus ad minus septem pro centenario damnum pati coguntur, & ideo taxationem posse semper præsumi formaliter hoc pacto fieri, discussisque promissis aliis, quam hinc pluries à dictis partibus deductum fuit attendita gravitate causa continente in se universum negotium similitum cambiorum de ordine DD. factum verbunt cum Sanctissimo DD. PP. qui ad plenum de meritis & statu hujusmodi causas, ac de similibus cambiis, que passim per mercatores residentes in Curia, & Curiales Hispanos sunt certificatus, mandavit procedi in causa in Rota, & justitiam fieri partibus & die 23. Junii 1601. in Congregatione, que fuit tentata in Sapiencia facto verbo & discusso, an dicta instrumenta cambiorum, que communiter inter dictos mercatores & Curiales celebrari solent sub dictis contractibus, appreciatione ac certa taxatione, ac aliis quam præfatis essent licita, vel illicita stante dicta Bulla Pii V. & aliis, quas partes deducebant, fuit firmatum, instrumenta fuisse & esse licita, neque posse de aliqua illicita possessione redargui.

Cumque pro parte D. Porri post istam resolutionem fuisset porrectum memoriale eidem Sanctissimo, & per Sanctitatem suam remissum Reverendissimo D. Seraphino Decano, ad effectum ut Beatitudinem suam super resolutione capienda in hujusmodi negotio cambiorum alloqueretur resolutione per eum facta, Annuit nihil esse innovandum, & ideo dicta cambia inter mercatores & curiales juxta dictum consuetum stylum in instrumento cambii coram nobis producta, & solito in Curia celebrari, posse continuari, quod si aliquis contractus cambii aliter quam præter stylum, qui nunc viget factus detegeretur censeatur illicitus, & quia propterea de ordine Sanctissimi nihil erat in præmissis innovandum, res remansit integra,

prout ante litem motam absque eo quod in causa amplius procederetur.

In quorum omnium & singulorum testimonium Nos Auditor & Iudex antedictus ad instantiam eorumdem subscripsimus, & sigilli nostri impressione muniri fecimus. Datum Roma in Aedibus nostris die 10. Januarii 1602. Pontificatus Sanctissimi D. N. D. Clementis Divina Providentia Papæ Octavi anno XI. A. Cordubæ Rote Auditor manu propria.

NEAPOLITAN.

LITERARVM CAMBII

P R O

HIERONYMO CASTALDO
CAMERÆ APOSTOLICÆ
CLERICO

C U M

GVBERNATORIBVS ARREN-
DAMENTI OLEI ET SAPO-
NIS NEAPOLIS

Responsum in causa extra Curiam, incertus est exitus.

De regressu competente contra scribentem litteras cambij ob illas non impletas à mandatario, An & quando cesset ob protestationem non factam in tempore præferti, in Regno Neapolitano stante dispositione pragmatica 6. de litteris Cambij, & de processu executivo desuper competente.

S U M M A R I U M.

1. *Facti series.*
2. *Pro litteris cambii competit via executiva, tam contra acceptantem, quam contra scribentem in casu regressus.*
3. *In Regno clarus per Regiam pragmaticam.*
4. *Quando exceptio turbida admittatur adversus actionem claram, & quando replicatio sit potius turbida.*
5. *De intelligentia pragmaticarum Regni super litteris cambii.*
6. *De non usu legis eiusdem interpretativo, ad differentiam non usus prescriptivi.*
7. *An dicta pragmatica afficiant Ecclesiasticos, quibus littera cambii solvenda sunt.*

D I S C. XXII

CUM quidam minister seu correspondens Gubernatorum Arrendamenti olei & saponis Regni Neapolis existens in Civitate Licien. seu alio Hydruntinæ Provinciæ loco non implevisset quasdam tractas ab eis per litteras cambii factas in computum Hieronymi, seu ejus auctoris pro totidem acceptis in ea Provincia solvendas Costaguto Archiepiscopo Carthaginen. Hinc proinde Hier. prædictus, ex proprio, vel ejus auctoris jure, iudicii instituit executivum in Magna Curia Vicariæ seu corâ iudice delegato contra Guber-

Gubernatores predictos pro solutione summarum in eisdem litteris contentarum, sed opponeretur per eos conventus de carentia actionis ob protestationem non factam in tempore prescripto per pragmaticam 6. de litteris cambii §. 4.

Replicantibus vero agentibus pro actore pragmaticam non habere locum, seu non servari in dicta Civitate *Licien.* seu aliis illius Provinciae locis, cum forte citra praedictum satis proborum & doctissimorum, quibus illa tribunalia adeo abundant, aliquorum defensorum major cura consistere videatur in exceptionibus dilatoriis & causarum protractionibus in longum, quod ibi dicunt *causa gubernium*; Hinc proinde principaliter insistebatur super concessione termini in causa ad probandum dictum usum, ac respectivè non usum *pragmatica*, quod idem est ac vulnerare processum summarium & executivum, & facere causam ordinariam, cumque actor in Curia Camerae Apostolicae clericus ne requisisset ad scribendum in causa, atque non obstante replicatione, quod satis incongruum esset, ut qui diversa Tribunalia diversi Principatus practicas scribere deberet in articulis consistentibus, non in puncto juris communis, quod ubique est idem, sed intelligenda juris municipalis, seu praxi Tribunalium diversi Principatus, à quibus post aliquam praxim in adolescentia, tunc absens eram spatio annorum circiter 25. potissimè quia etiam in iis, quae in meo puncto juris communis circumscriptis statutis, & legibus municipalibus consistunt, adhuc satis diversa esse videtur eiusdem juris veritas ob diversas opiniones, quas Tribunalia diversimodè tenent, adhuc oportuisset adeo qualificati & benevoli requirentis desiderio obsequi.

Hinc proinde scribendo, duas constituendam inspectiones, Unam ordinis super processu executivo, ac denegatione terminis Alteram iustitiae super meritis negotii principalis; Et quatenus pertinet ad primam dicebam non esse dubitandum de regula super competentia viz executivae, quae ex magis communi, & ubique recepta DD. opinione competit pro litteris cambii, non solum contra mandatarium acceptantem, sed etiam contra scribentem in casu regressus ob illarum non implementum, cum de communi omnium Europae Tribunalium consuetudine ratione commercii id receptum sit ex deductis per *Gratian. discept. § 69. num. 25. Seraph. decis. § 30. & § 62. Orthob. decis. 118. & in aliis cumulatis per Aden. ad decis. 282. num. 39. & sequen. par. 9. rec. & ex Regnicolis latè Thor. voto § 5. Capyc. latr. consult. 14. n. 15. & 17. Rovit. pragm. prima de litteris Cambii, ex quibus & aliis passim liquet, id procedere etiam ex dispositione vel intentione juris communis seu communis consuetudinis; Multo magis indubitanter in eo Regno per expressam dispositionem *pragmatica prima de litteris cambii & pragmatica 3. §. 12.* expresse disponentium rejectionem exceptionum altioris indaginis, a tunc tanquam absolutum supponitur apud *Roch. consult. 15. n. 7. & sequen. l. 1.**

Quo posito, cum intentio actoris esset clara & liquida, quia docebatur de non implemento, hinc proinde nisi exceptio rei conventi esset etiam omnino liquida & clara, itaut actionem elideret, unde actor replicaret de re dubia & requirente *Card. de Luca de Cambii.*

extrinsecas probationes, omnino incongruam dicebam praetensionem dationis termini in causa, cum hic supponat necessitatem extrinsecarum probationum, quae nunquam admittuntur in reo ad probandam exceptionem pro impedienda actione clara & executiva, sed solum ubi turbiditas consistit in actione vel in replicatione actoris adversus exceptionem claram rei conventi.

Ad ostendendum autem quoad dicta verissima ac vulgaris theoricæ applicationem, quod verfaremur in casu exceptionis turbidae adversus actionem claram, non autem in casu turbidae replicationis adversus exceptionem claram, ut per alteram partem pretendebatur congruum censui assumere inspectionem super iustitia seu meritis negotii principalis, dependente ab intelligentia *d. Regie pragmat. 6. §. 4. de litteris Cambii & pragmat. 3. §. 10. cod. tit.* quoniam aut dicta *pragmatica* vel earum altera obstabant, vel complectebantur casum, aut non, Si inspecto earum tenore non obstabant, inane opus erat velle probare earum non usum in Civitate *Licien.* & in aliis dictae provinciae locis ex parte actoris allegatum & cum aliquibus negotiantium attestacionibus iustificatum, dum id erat ad superabundantiam; Aut obstabant, itaut attentae earum dispositione clarè elisa remaneret intentio actoris, qui replicando allegaret non usum, & tunc, cum iste in dubio non praesumendus exigat formalem probationem, admitterebam congruam esse dationem termini pro dicta probatione faciendae cum hac potius incumberet actori ad iustificandam suam actionem seu replicationem.

Pragmaticas autem predictas disponentes, ut recipientes litteras teneantur infra quatuor vel respectivè octo dies post acceptationem seu maturatum acceptationis terminum facere debitas & consuetas protestaciones, sine quibus regressus competere non possit contra scribentem, dupliciter non obflare dicebam; Primò quia constabat in facto, ministrum seu corresponsalem, cui litterae erant directae, per diem antequam illarum usus maturaret, detectum fuisse decoctum ac latitantem, unde propterea eramus extra casum *pragmaticarum*, quae pro fundamento principali habent adjecti negligentiam, cum hæc adesse non dicatur, quando certum ac notorium est diligentias non fuisse profuturas, ut per *Rotam Genuen. decis. 91. num. 27. cum sequen.* Decoctus enim assimilatur mortuo ac non existenti in rerum natura, atque ita notoria effecta est eius insufficientia ad litteras implendas & solutiones faciendas, quia cum interdicitur sibi dicatur administratio illorum bonorum, quae fortè etiam haberet, utique nec volens posset id facere.

Et secundo quia inspecto dictarum *pragmaticarum* tenore praesertim *pragmat. 3. §. 10.* quae loquens intra Regnum magis proximè obstat, illa loquitur de termino currere debente in ipsa Civitate Neapolis, & inter mercatores ibi residentes circa litteras, quae ab intra vel extra Regnum respectivè eis diriguntur, ut liquet ex eius verbis, ibi *Uso de ipagennati s'intenda in questo modo cioè, per lettere che vengono di Regno otto giorni, Roma, Fiorenza &c. 15. giorni*; Et sic Regnum stat solum tanquam terminus à quo, non autem ad quem, qui est solum

solum verificabilis in ipsa Civitate, & consequenter in casu converso, litterarum scilicet, quæ ab ipsa Civitate ad alias eiusdem Regni partes diriguntur, casus remanet omisus, ac extra dictam pragmaticam dispositionem, cadens proinde sub illa juris communis.

Quod evidenter comprobari observabam ex eadem *pragmatica* § 1. ubi mandatur pretia taxari, aliaque mercantile commercium concernentia singulis hebdomadis fieri per sex mercatores ab illorum foro deputandos in certo eiusdem Civitatis loco consueto vel præscripto, Igitur *pragmatica* clarè agit de litteris ad ipsam Civitatem ab extra directis ibi implendis, non è contra.

Hinc proinde dicebam, attestationes mercatorum & proxenatarum dictæ Civitatis *Licini* super dictæ *pragmaticæ* non usu, non percutere illum non usum, qui tanquam formalis consuetudo præscriptiva esset claræ legis abrogativus seu probativus non acceptationis populorum, juxta notata per Canonistas in *cap. 1. de tregua & pace*, & alios de quibus plenè *Farin. in fragment. verbo lex num. 1. cum seq. Rovit. prag. 1. de extract. n. 5. Sperell. decis. 15.* sed attendenda videbantur pro clariori dicti intellectus comprobatione seu interpretatione, ad quem effectum etiam tales imperfectæ probationes sufficiunt, atque ex hac distinctione repetebam resultare decisionem, an esset dandus necne terminus in causa.

Demum ad complacendum potius principali, quam quod crederem istud aliud motivum solum & de per se recipi debere, deducebam quod dictum jus municipale non obtaret d. Archiepiscopo Carthaginensi, cui litteræ implendæ erant tanquam ecclesiastico, ab hujusmodi laicalibus legibus exempto, cum paria sint forum sortiri ac legibus ligari ex plene deductis per *Othob. decis. 149. & passim*, & in terminis specialibus de *Marin. in addit. ad Reverter. decis. 23. 2. in fine*. Dubitabam tamen quin hoc motivum haberet plausum, Tum ratione publici commercij, quod in istis præsertim mercantilibus materiis uniformem observantiam exigere videretur, Tum etiam quia non agitur de obligando Clericum passivè in persona & bonis propriis, sed de liberando laicum & proprium subditum, atque de canonizando istius exceptionem ab ipsius juris communis dispositione vel intentione resultantem, circa diligentias, quas cessionarius seu adjectus facere tenetur; Cum enim id sit in jure dubium, atque diversas habeat opiniones, ideo ad hujusmodi questionem dirimendam, ita *pragmatica* canonizare voluit unam opinionem, quamvis fortè minus communem & receptam, per quam eius subditus exceptione tutus redderetur, ac liberationem obtineret, quæ tamen ita incidenter & discursivè oretenus cum ipso principali dicebam ad insinuandum motivum pati posse suas difficultates, ideoque in aliis duobus principaliter insistentium esse credebam, nullo tamen super his dictum ultimum motivum concernentibus efformato iudicio, sed relinquendo integrum locum veritati.

—(o)—

BONONIEN.

CAMBII

PRO

HAEREDIBVS DOMINICI COMELLI

CUM

HAEREDIBVS ZANIBONI ET GRATI.

Responsum pro veritate.

Onus cambiandi susceptum per debitorem seu receptorem pecuniæ ad certum tempus seu certas nundinas, An duret in futurum donec pecunia restituatur, potissimè dum partes, verbis & factis id agnoverunt.

Onus prædictum an cesset per mortem debitoris, seu suscipientis; Et qualem contractum contineat hæc susceptio pecuniæ ad cambiandum.

An sit illicitum cambium, ubi dator pecuniæ scit illam per recipientem in alios usus esse convertendam, Et de expensis provisionum An & quando cedant necne ad commo- dum creditoris, vel potius à cambiis defalcari debeant. Et si aliquid plus ob cambia solutum est, an ipso jure imputetur in sortem.

S V M M A R I V M.

- 1 **F**acti series cum quaestis seu dubijs.
- 2 **C**ambia assumpta per debitorem debentur etiam post elapsum tempus conventionale, in quo fuit in mora restituendi pecuniam.
- 3 **C**larior accedere declaratione partium, & de ratione.
- 4 **D**eclaratur conclusio, quod confessiones & facta partium non attenduntur in hac materia quando procedat.
- 5 **U**bi datur alicui pecunia ad cambiandum, qualis species contractus iste dicatur.
- 6 **A**n mandatum vel onus susceptum ad cambiandum pecuniam exipret per mortem, & de differentia inter mandatum voluntariu & necessariu.
- 7 **Q**uod hæc oneris susceptio sit transitoria ad heredes.
- 8 **A**n cambium sit licitum, ubi dator pecuniæ scit receptorem eam convertere debere in alios usus.
- 9 **Q**ualis scientia ad hunc effectum requiritur.
- 10 **E**x intersuriis cambiorum, an detrahenda sint provisiones.
- 11 **Q**uomodo probandum sit, quod cambia non ascenderint ad summam taxatam.
- 12 **S**i de facto solutum sit aliquid ultra summam taxatam, an imputetur in sortem ipso jure.

D I S C. XXIII.

DE mense Jan. 1649. Marsilius de Zanibonis & Casar de Grati habuerunt à Dominico Comello libras 28. m. cum obligatione eas cambiandi per 4. proximas futuras nundinas B'luntinas, vel alioru locoru, cu utriusq; respectivè libertate in qua libet nūdina & sub cōventionione ut cābiorū intersuria ad cōmodum Comelli excedere non possent
sex